

Изази Суботом.

Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима неопредмелим администрацији «Глас Црногорца» на Цетиње, а може се и картом унутрницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Позив на претплату на «ГЛАС ЦРНОГОРЦА».

Крајем овог мјесеца биће минула претплата многим нашим претплатницима, а настаје нова за ова три мјесеца до краја 1880.

Стога позивамо учтиво све пријатеље нашега листа, који су ради и даље овај лист држати, да нам за времена пошљу претплату за ова три мјесеца да им не би, због касно стигле претплате, који лист изостао.

Цијена је «Гласу Црногорца»:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину . . . . . 6 ф. а. вр.
На по године . . . . . 3 »
На три мјесеца . . . . . 1 » 50 н.

За све друге земље у Јевропи и Америци:

На годину . . . . . 20 франака.
На по године . . . . . 10 »
На три мјесеца . . . . . 5 »

Претплатници из Аустро-Угарске (и Босне и Херцеговине) нека шаљу своју претплату поштанском упутицом на г. Петра Рамадановића у Котор. Нарочито се умољивају претплатници из Босне и Херцеговине, да нам не шаљу новце непосредно овамо у запечаћеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчића, него нека упућују претплату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштанском упутицом, која је сад и за Босну и Херцеговину уведена.

Претплату из Србије на наш лист прима књижевник Велимира Валожића у Биограду. С тога нека се тамошњи наши претплатници изволе за времена с претплатом обратити на једну од поменутијех књижевника.

Претплатници с других страна нека шаљу своју претплату у плаћеном писму на: «Управу «Гласа Црногорца» на Цетиње».

Цетиње, 19. Септембра 1880.

У П Р А В А
ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.

ЦЕТИЊЕ, 19. Септембра.

Све јасније излази порта с правом својом бојом у сриједу. Док се преговарало међу силама овако и онако, док је питање о спору црногорско-турском лежало подаље од предмета који су му давали садржину и подаље од самога стварног извешаја, дотле је порта могла скривати се иза леђа «Арбанаса» и «арбанашке лиге», те за дуго вријеме варати Јевропу а штетити Црну Гору. Данас пак, кад се Јевропа на својим бродовима мада ближе примакла порти, ова видећи да већ више нема шале паје се припућева да збаци са себе маску и да се покаже свијету у правом облику свом.

Комбинована и сложна сила Јевропе и наша маленкост црногорска спремна су били ове недјеље да пођу на Уцињ и да изведу оно што је воља Јевропе, да узму Уцињ и да га предаду Црној Гори. То је својим путем и начином јављено било порти. Према оном, што се до сад прогурало по новинама свјетскијем, могло се очекивати да ће «чете арбанашке» или «лига арбанашка», иза ове објаве о

наступу флоте јевропске и војске црногорске поради окупације Уциња, ступити на сриједу и стати на отпор, и тада би се Црногорци, о том сумње нема, лако разрачунали с тијем четама.

Али ево чуда из пенада. У мјесто Арбанаса одговара Риза-паша, дакле одговара влада турска, да ће оружаном силом одбити свакога који пријеђе границу поради Уциња. Дакле на један пут ишчезоше Арбанаси, и на мјеста њихова ступа на позорницу порта, турска влада, цијела Турска са својом оружаном силом, својим низомом, и пријети свакоме ко би се усудио прекорачити границу њену.

Кад је тако, и ми ћемо сад на страну с Арбанасима, па да погледамо порти очи у очи.

Које се опире порта? Које пријети и рашта?

Без сумње се опире великијем силама, јер ове су закључиле да се Уцињ преда Црној Гоји и Турска је па то пристала. На сад, када велике силе заједно с Црном Гором пођоше да изведу оно што су закључиле и на што је порта пристала, пријети порта тијем силама да ће пуцати на њих, ако се крену у Уцињу.

Овакав поступак у обичном приватном животу крети се именом непоштења, у међународним односима он да је повод рату. Гдје се тако брутално вријеђа част и углед великијех сила, гдје се тако дрско ногама газимљена обвеза, ту без врућег олова нема другог начина да се грешник и кривац памети научи.

Сад из овог поступка могла је видјети и осједочити се цијела Јевропа, да нијесу «Арбанаси» ни «лига арбанашка» правили толике сметње рјешењу питања црногорског, но да је то чинила иста влада турска служећи се елементом арбанашким просто као згодним оруђем, које стоји под влашћу њеном те мора чинити оно што се хоће у Цариграду.

Питање је сада: шта ће чинити велике силе на очиглед овој вијени, у коју је ушло питање црногорско?

Из понашања портиног види се, да ова просто не ће да изврши вољу Јевропе, не ће да уступи Уцињ, а без сумње не ће ни све остало испунити што је по уговору берлинском обавезана. Ко да је пријора на то?

Од Црне Горе тек ваљда нико не ће гражити да се бије за цијелу Јевропу. Оно истина, непосредни предмет, ради којег би се имао приметити рат с Турском, дакле освојење Уциња, иде у корист Црној Гори. Но с једне стране Црна Гора није морално ангажована у питању Уциња, јер одлука, да јој се Уцињ преда, није њена него великијех сила; а с друге стране тијем, што Турска не ће да преда Уциња, она не вријеђа толико Црну Гору колико све оне силе, које су речену одлуку доијеле.

Ако се дакле рат има водити с Турском поради Уциња, то се не може тражити од Црне Горе да она сама тај рат води него поред осталијех сила.

А рат се мора водити с Турском, и то не само поради Уциња, него и поради грчког питања и поради толикијех другијех обвеза, које леже на Турској и које она нигда не ће испунити догод се физичком силом на то не натјера. Управо рат би се с њом морао водити коначно, да би се већ један пут заронило врело, из којег извиру вјечити немори у Јевропи и да би се раскрстило с једном државом, која је права биједи

и напаст не само за народе те имају несрећу да у њој живе него и за цијелу Јевропу.

Да тај рат води с Турском, није позвана сама Црна Гора него и велике силе, уз које ће Црна Гора радо учествовати у том рату, а можда би га она могла и отпочети уз јемство, да ће јој велике силе пружити издашну политичку и војничку помоћ. Но у том случају Уцињ, који је већ био у црногорским рукама, био би врло мала и управо рећи никаква цијена за неизмијерне жртве које је народ црногорски за пет вијекова, а на име још и у потоње вријеме подио, борећи се против силе о којој су сад и све друге власти јевропске осједочене да није за Јевропу и да је права биједи и напаст за све што се у Јевропи чини у име реда и цивилизације.

Хоће ли велике силе тако или другачије одлучити, то ћемо видјети за најкраће вријеме, јер ствари су посвуд већ тако дозреле, да се дуже не ће моћи чекати на коначну расправу с Турском.

«Дели-Њус» о источним стварма.

Орган данашње владе енглеске «Дели-Њус» добио је у једном од потоњих бројева својих уводних чланака, који се јако одликује својим чистим и отвореним погледима на источне ствари, те је начинио јаку сензацију у политичким круговима свјетским, а немали утисак код свијех оних (дао Бог, већ их је помање по прије) који би хтјели да одрже и даље турско господарство у Јевропи.

Ево тога чланка у изводу:

«Морска демонстрација не ће вриједити ништа, ако се буде ограничила само на то да покаже неку намјеру великијех сила. Ако се само на то иде, онда би се лијепо могли поштедјети и матрози и угљен што ће се потрошити, јер једна проста колективна нота могла би ту негу службу учинити. Демонстрација, којом хоће да се покаже моћ, ваља да носи у себи и дужност, да се та моћ развије и примени. Колективна демонстрација моћи од стране шест великијех сила носе у себи изјављену намјеру, да се од те моћи учини заједничка употреба. Ако је мишљено што мање од тога, онда тијем управо ништа није мишљено. Ако се међу силама палати понека која није вољна да своју акцију прошири преко простог изаслања бродова под турску обалу, онда би та сила боље радила, да још прије тога првог корака одустане од сваког учешћа. Јер глупо је пријетити, а немати намјере да се пријетња и изврши».

Даље наставља «Дели-Њус» овако:

«Г. Гледстон и лорд Гренвил, да о г. Брајту и г. Чембрлену и не говоримо, знају с апсолутном јавјесношћу, да је господарство султаново у Јевропи пропасти намијењено и да не ће протећи ни неколико година, а ово ће царство бити подијељено међу друге силе. Само је сад велико и најважније питање: да ли ће те силе бити велике војничке монархије: Русија и Аустро-Угарска, или ће балканско полуострво постати најприје колијевка а по том постојбина и браник новијех народности, које ће пружати јемство, да ће барем исток Јевропе чувати од војничког деспотизма и своје плодне земље као и своја енергична и даровита племена привести благодану и слободи, за којом су тако дуго под патњама уздасали. Г. Гледстон, кад је још био назван своје садашње службе, википо је Аустро-Угарској: «к себи руке!» и ми се не сумњамо да је он сиправа да и сад, кад је у служби, то исто повикне не само Аустро-Угарској него и Русији. Ток оних догађаја који су допринијели да краљевина Грчка и кнежевине Црна Гора, Србија и Румуњска постану независне, који су Бугарску потпуно а Источну Румелију у вола ослободили, тај ток мора се и даље наставити. Као што се Молдавска и Влашка сјединиле у једну државу, при свем том што су то забрањивали уговори који су се по-

казали слабији од природне снаге и воље становништва, тако се мора у недалеком времену спојити и Источна Румелија са Бугарском да буду једна потпуна и независна цијелина под једним господаром. Што је берлинска конференција доувила Грчку, то ће Грчкој припасти, и питање је само: хоће ли се то мирним начином или силом постићи. Што још Турској преостане иза тога, то ће, прије но што један пас људи мине, бити одузето султану и припаће од новијех народа онемо који буде најспособнији да прими ову баштину. Ко ће припасти Цариград, да ли Бугарима или Грцима, то није могуће предвидјети; али да ће се ова столица узети султану, то је исто тако јасно, као што је јасно да се не ће допустити да она падне под власт било Русије било Аустро-Угарске. Аустро-Угарска не би могла дуго држати Цариграда, јер она није сигурна ни сама за своју будућност. Остале силе не би опет пријеле да падне под Русију. То се све даје јасно предвидјети, и само стоји питање времена: кад ће то бити? да ли прије или после? и питање начина: да ли миром или силом?»

«Застава» о омладини.

Како нам «Застава» још никакко не долази, принуђени смо из других једних новина саопштити извод из читавог низа занимљивијех чланака, који су у «Застави» изашли о омладини из цера једног од првака бивше «уједињене омладине српске».

Исајч чланака, свршиши говор о омладини, наставља овако:

«Сад, кад смо прешли историју развитка и распада «уједињене омладине српске», видимо да је клица њенога распада лежала у противностима, које су се у самоме појму омладине, у њеном спољашњем саставу и у њеној унутрашњој организацији налазиле.

Противност у појму појављивала се у томе, што се под ријечи «омладина», која по себи ништа друго не може означавати, него оно што је по природи, по добу, узрату и развитку своје младе, сада наједанпут почео разумјевати цио народ.

По спољашњем саставу појављивала се противност у томе, што су већину свију омладинских скупштина састављали ђаци великих школа, од којих је и вичијатива за ове зборове изишла, и који од чести по томе, што се у спреми и приправи истог налазе, нијесу могли са свом снагом, да не кажемо врло мало, на практичан рад и на јавну борбу утицати. Огуда је потекло онај неприродан одношај, да је та већина, која је још у зраку теорије лебјела, а није још вична била ходити по мучном и теретном путу практичног живота, издавала практична упуства, које је мањина — јер је само ова неки практичан посао извршивати у стању била — можда и преко свога божег увјерења вршити морала. Овај неприродни појав избио је и на овој садашњој омладинској скупштини, гдје је већина изваљала и остварање својих закључака хтјела оној мањини да повјери, која је баш тим закључцима противна била. Иначе је у цијелом друштвеном животу тај обичај и та пракса, да они, који нешто ријеше и закључе, то исто сами и извршују, и тиме теже, да оправдају ону одговорност, коју су прогурале својих назора и свога миљења на себе натоварили. Ово је природни процес. А пошто по пређашњем саставу омладине није могло бити, или је у ствари бар није било, шта је био логичан закључак отуд, — него да је спољашњи састав пређашњег омладинског друштва био неприродан.

По унутрашњој организацији била је противност у томе, што је организација омладине за такве сврхе и задатке удешена била, који се нијесу ни истаји ни потизавати смјели, док се оно друго, што се постићи смјело, у овој форми и са овим апаратом није постићи могло. Скромина, за науком и просветом тежећа омладина, а са онако чврстим политичком организацијом изгледала је смјелија него краљ Вуканин у одијелу Момчила војводе. Свашта у свијету има своју форму, и кад се само права форма погоди, онда се цијељ постиже од по муче. Онако пак има се само звучан наслов за скромну ствар, велика љуска за малену језгру. А шта

а и клонили ових као нечисти крета. Ово одлучивање шло је чак тако далеко, да млади «генији» и «таленти» нијесу хтели при суретно ни да поздрављају људе, који су у јавној радњи и патњи осудили, и у народној борби до сада већ многу мученичку чашу испали.

Огријешили би се врло јако, кад би овај пријекор пренијели на читаву, макар и бјачку омладину. Ми говоримо овдје само о војскама, који су по томе, што су приредили скупуштину, и што су на тој развилу највише енергије — коју не одрече — тон и колорит самој скупуштини дали. На њих, и само на њих бацамо ми овај пријекор. Нити можемо рећи, да је то већина скупуштине и омладине, јер на самој скупуштини била је омладина скоро на двије једнаке половине подијељена, и што је у рјешавању главнога питања једна половина превагу од пет гласова добила, то ми ту околност више случају приписујемо, знајући, да је било много у тој већини, који су или привучени личним свезама, или руковођени и племенитим побудама, али не инфорисани у ствари, дали можда и нехотице вид, да су располужај неколицине коловођа као и планови и смјерови свих, уједино и расположај и планови и смјерови цијеле, или ти бар већине омладине.

Што се у самој скупуштини у говорима појединих наглашавало, да се «старина омладине» повлачи, да се већ уморила у јавној радњи; и што су више пута присутни од старијих видиректно изазивани, — то је био с једне стране «хец», а друге пак тежња, да се они, који су можда имали својих потајних тежња, знајући да ове сами не могу постићи, старинама као оруђе послуже. Да се пак види, колико је поштовање према старинама и колики је морал у неколкоцине младих људи, са којима расправљамо, врло једно је овдје забележити ријеч, коју је један од њих при нападају на старије народне раднике употребио. Не вјидећи велики број старијих, изразио се, да се старија омладина боји сама у скупуштину доћи, и је подвела тамо само своје жене. Не би ни мало чудо било, ако би се ко год послје оваквих изјава запета из такве скупуштине и извучио.

(Продужиће се).

Њемачка и Аустрија.

Ништа није занимљивије у овај мах проучавати него државе аустро-угарске и њемачке владе. Полузаванична штампа и једне и друге земље упише се да раструби све тјешњу сагласност између кабинета бечког и берлинског и да планове који су сговани на састанку између Бисмарка и Хајмерла оправда тиме што се тобоже мора браниги од некаког роњева руског и енглеског на полуострву балканском. Роман о алијанцији руско-енглеској добија сваки дан по једну главу више у листовима бечким. А у натов томе разлаже се на широко како је у Фридрихеру, на састанку Бисмарковом и Хајмерловом, углављена линија које ће се држати Њемачка и Аустро-Угарска у случају оштрег заплета који би се могао изродити међу народима што су до јуче били под турским јармом.

Ми нећемо престати да проказујемо маневре којима је циљ да увјере Јевропу да на балканском полуострву влада највећи неред, да Русија више него никад тјера пансловенску политику, и да су кабинета лондонски и петроградски сложни да аа своју корист ријеше источно

си напредак и добро стање читавог народа.

Знамо, да се храна, пошто уђе у желудац, раствори (свари) и њезин сок, налик на млијеко, да се циједе из желудца и пријева и прелази у крв. Тај се рад одлучио одмах иза обједна а свршује се за неколико часова (према томе каква је храна) и тада човјеку ваља изнова јести, јер осјећање глади казује му, да крви потребује запављање.

Док траје варење човјек је тром и нагибе суч, што олакшамо у цијелом животњском свијету. То долази отуд, што је рад иза обједна уредерећи у желудцу, те овај зато принуће већи дио крви к себи, а зато вријеме су слабији остали прибори, будући је сваки дао свој удво крви, да се варење што прије и боље заврши. Разумије се, да је за тај рад потребно што више напора (т. ј. крви) што је човјек више по, в то јако стивање крви у дробу и чини, те процјрдљиви људи с временом добију велике трбухе. Ако је уз то храна тешка, варење ће све то дуже да траје, другим ријечма, све ће то дуже трајати наша тромост и неспособност за рад. Тако се може десити — а дешава се — да гдјекоји људи потроше већину спота живота у — варењу хране, што капају. То су они, о којима се вели: «живе да једу».

Али видјели смо, да није циљ хранљења, што човјек по вас дан прежива што је изио, него да промеће ту храну у рад.

питање. Овим се иде само на то да се позове јавно мишљење против оних на које се диже хајка као на агенте нереди и русваја коме се посљедице не би могле догледати. Није потребно ни помињати да је неосновано што тврде бечки листови:

1, да је Добруца притиснута четанама бугарским, и да се румуњска војска спрема да их растјера;

2, да је Русија послала у Бугарску добровољце којих број гдјекоји бечки листови дижу чак на 30.000;

3, да влада бугарска ради да дигне буну у Маџедонији;

4, да руски инциденти утврђују клацие балканске;

5, да Румелија тек што није прокламовала седињење своје с Бугарском.

Што се пак тиче баука о алијанцији англо-руској, њега је најбоље разбио Тајме рекавши:

«Не само нема никаква разлога претпостављати тако што од стране Инглешке, него, на против, има силних разлога који доказују да је то немогуће. Пошто парламент није на окупу, то се ове претпоставке не могу категорички званично побити, али довољно је погледати на најновије изјаве енглеских министара и поредити с њим бечком, па да човјек буде обавијештен о овој ствари као што треба.

Ваља имати на уму да је одржање јевропског споразума тачка на коју Гледстон полаже највећу важност, и да према томе, све што се учини биће учињено у договору са свима силама.

Гледстон је се сувише јасно изразио у овом смислу, да би о томе могло бити најмање сумње.»

Стално уповањаје полузаваничних листова бечких да преваре публику о правом стању ствари на Истоку и њихов нападачки тон према Русији приликом полских манифестација — обоје ово доказа је да су Њемачка и Аустро-Угарска више него икад наумиле да играју ролу на Истоку, и зато се и један и други кабинет труди да унапријед оправда потоњу интервенцију своју. (Франс.)

Политички преглед.

Ни ове недеље није још дошло ни до какве акције у питању црногорском. Флота још није пошла из Гружа, а војска црногорска још стоји на Суторману. Ово нам даје повода да закључимо да преговори дипломатски још нијесу довршени или да се све то већма заплеху. Као што видимо из наших повјеште телеграма, порта опет иште нови рок за предају Уциња. Истина овај јој је рок најмањи, јер већ сутра истиче, али то није ни од какве вајде, јер поуздано можемо арати, да ће порта опет сутра икати још и даљи рок, или ако то не буде тражила, а она ће сутра великим силама, као што је обећала, учинити такве приједлоге за рјешење уцињскога питања, да ће требати опет бар неколико недеља док се дође до коначне расправе, па ће се тек истом онда опет с почетка почети. Чудо нам је, ако је вјеровати талијанском «Дириту», да су велике силе, иза толиког некуства, ипак пристале на овај рок; ваљда их је побудила на то краткоћа рока. По ево сутра видјелимо да ни овај рок ништа помоћи не ће.

Нови турски министар иностраних дјела, Асим-паша, расаслао је заступницима порте у иностранству ноту од 3. ов. м., у којој вели, да је конвенцијом од 18. Априла углављени одступ земљишта «Хо-

ти, Груде и Клименти постао немогућ, а да тешкоћа, које су настале, када су се одредиле границе. «Услед тога, каже се даље у ноти, власти су предложиле, нека се мјесто тога земљишта преда Црногорцима Уцињ. Порта, имајући некретну вољу ријешити црногорско питање, прихватила је тај приједлог. Пошто пак претекнији дао мухамеданскога становништва не ће да падне под Црну Гору, а порта намјерава наговорити га нека се покори и другдје пресели, послала је више баталјона у те крајеве и знатну своту новца, да се исељивање олакша. Уједно, приповиједа Асим-паша у својој ноти даље, именвала је порта енергична заповједника у Скадру те умолила власти, да продуже рок предаје, само да се запријечи пролијевање крви. Пота навађа, да би порта била срегна, када би била добила какав одговор; али мјесто одговора следила је демонстрација бродовљем. Власти позвале су уједно порту, нека суделује код те демонстрације да се Уцињ преда Црногорцима. Желећи учинити крај свим замршацима и сукобима, удовољити порта земљана кабинета јевропских и закључи да се Уцињ преда. Порта се ипак, каже нота, налази под притиском, који се не слаже са сувереним правима султана, а власти нијесу склониле ишчекати праведно и умјерено изведење онога закључка, а то није ништа у складу с добро сззанимним интересима Турске. Порта жели одговор на ова питања: «Хоће ли власти одустати од демонстрације бродовљем, ако се Уцињ преда? Хоће ли становници одступљенога града, што се тиче вјере, чисти и живота уживати благодати природнога и грађанског права? Хоће ли власти пристати на међу, која је била прије о-предјелена?» Брзо изведење унутства, које је скадрски заповједник добио ради предаје Уциња, зависи — тако настаља нота — највише од одговора на ова три питања. Недобије ли порта на скоро одговора, биће то на велик уштрб миру отоманских поданика. Оваковој ситуацији морала би бити посљедица озбиљни догађаји и очајање становништва; устанак би се раширио у наудалењие провинције јевропске и азијатске Турске. Закључујућ одбија нота сваку одговорност од порте за све посљедице; јер она није скривила такову ситуацију.»

Порта је уравила још и другу окривницу на власти, у којој навађа, како је дознала, да се црногорске чете сакупљају у Бару, да прекораче границе и посједу Уцињ. «Власти могу бити освједочене, како искрено порта жели што прије и повољно ријешити црногорско питање, умирав узурјаност у тамошњем становништву и одстранит могућност нових сукоба и замршја. Оружана акција Црне Горе и окупација код таквих околности била би потпуно изван помирљивог предлога високе порте. Тим начином постало би плузорно све настојање турске владе, а углед суверенога ауторитета порте иосве би се разровао у омијем провинцијама државе, те би настале нове непредвиђене тешкоће.»

* *

Ново министарство састављено је у Француској. Бартелеми С. Илер, чувени академик француски, постао је на мјесто Фресинета министар иностраних дјела; Сади-Карно добио је портфељ јавних грађевина, а под-адмирал Клеу постао је министар поморства. Остали министри задржали су своја мјеста.

Ово министарство сматра се као привремено, а нарочито за министра ино-

на и кад помислимо да рад иде све то бржи и бољи што се дуже бавимо њиме, тада је таквим хранењем ујамчено много рада и добра рада. Које чудо што Инглези, тако снажни у привреди купују данас читаве предјеле готовим новцем? А да каква је улива за друштво и државу, кад се новац налази за 2—3%, а промеће у предјелима, гдје је његова вриједност десетострука, то ће наши народни и политички економји боље од мене узјети да расту-маче.

Како стојимо ми према оваковом енглеском начину хранљења? То сви знамо за наго! Једемо у подне кад прегладни, (а дуго гладовање заједно и слаби желудац) а пошто се тада наједемо, нијесмо 3—4 часа способни да се мичемо, а то ли што ваљано да радимо. Пошто се по подне ослободимо терета у желудцу и пустимо у рад, ваља да мало поћи на вечеру, те тако прекидајући свој рад два — три пута на дан радимо скупа тешто 6—7 часова дневно, дакле половињу мање но што би могли, премда за цијело не једемо мање од оних, што раде више од нас. То је посљедица хране и начина како се њоме служијемо.

Вриједно је дакле да се једном уиш тамо: за што једемо? јер тако ћемо научити, од какве је вриједности храна за нас и на који начин ваља да је узимљемо. Прост свијет мисли, да је све једно, јео човјек шта да једе, само кад је сит. То је погрешно, јер човјек може бити сит,

и кад помислимо да рад иде све то бржи и бољи што се дуже бавимо њиме, тада је таквим хранењем ујамчено много рада и добра рада. Које чудо што Инглези, тако снажни у привреди купују данас читаве предјеле готовим новцем? А да каква је улива за друштво и државу, кад се новац налази за 2—3%, а промеће у предјелима, гдје је његова вриједност десетострука, то ће наши народни и политички економји боље од мене узјети да расту-маче.

Како стојимо ми према оваковом енглеском начину хранљења? То сви знамо за наго! Једемо у подне кад прегладни, (а дуго гладовање заједно и слаби желудац) а пошто се тада наједемо, нијесмо 3—4 часа способни да се мичемо, а то ли што ваљано да радимо. Пошто се по подне ослободимо терета у желудцу и пустимо у рад, ваља да мало поћи на вечеру, те тако прекидајући свој рад два — три пута на дан радимо скупа тешто 6—7 часова дневно, дакле половињу мање но што би могли, премда за цијело не једемо мање од оних, што раде више од нас. То је посљедица хране и начина како се њоме служијемо.

Вриједно је дакле да се једном уиш тамо: за што једемо? јер тако ћемо научити, од какве је вриједности храна за нас и на који начин ваља да је узимљемо. Прост свијет мисли, да је све једно, јео човјек шта да једе, само кад је сит. То је погрешно, јер човјек може бити сит,

страних дјела држи се да ће бити оруђе Гамбетино. Бартелеми С. Илер родио се у Паризу 19. Августа 1806. Он је на гласу и као учењак и као државник. Своју политичку радњу отворио је са јузомом револуцијом. Тада је он као уредник «Глоба» потписао протест против парламента, и од то доба био је биран у све француске коморе. Кад је Наполеон учинио државан удар г. 1851, тада су С. Илера одвели у тамницу у Маза; за тијем, пуштен из тамнице, није хтио да положи заклетву вјерности цару Наполеону, те је дао оставку на професуру у француском колеџу, коју је службу отпављао од 1838. Од то доба живио је оскудно од једног маленог годишњег прихода, док га није философ француски, Виктор Кузен, на смрти својој учинио својим универсалним наследишником. Уз Тјера учествовао је С. Илер у преговорима шира франкфуртског, а од 1871 до 1873 био је под Тјестром државни секретар. Године 1876 изабран је за сенатора док је жив. Његово је главно дјело превод Аристотела.

Нови министар грађевине, Сади Карно, припада познатој конвенатској фамилији, има му 41 година и на гласу је као добар брдски енгјенер. Свагда је припадао ренубликанској левници.

* *

Бан троједне краљевине, гроф Ладислав Пејачевић, развио је у једници саборској од 3. ов. м. овај програм:

«Високи сабор! Палазам за сходно, да сада, поводом расправе буџетске, као нова глава земље, развијем своје мисли и назоре о намјерама владе, и за то допустите, госноде, да вам своју изјаву прочитам.

1. Ја сматрам погодбу (с Угарском), утањавену године 1868, а попуљеноу године 1873, код које сам приликом најновијег обновљења њезина, што се финансијског дијела тиче, и сам својим упливом посредовао и допринио да је онако за руком испала, како су је оба краљевина одбора углавила и наш сабор прихватио — једним правим и законитим темљом свију уставних установа у нашој земљи.

2. Ја држим, да нам погодбом зајемчена права, по садржају и онегу њиховом, довољном полугом служе за унутарњи развитак земље, а нарочито за потпуно обезбјеђење наше народности, те одстрањење сваке мађаризације у нашој земљи. И за то ћу своим снагом увјерена свога на томе радати, да се том погодбом међу краљевином Угарском и краљевином Хрватском и Славонијом створени државноправни одношаји учврсте и устале, те да одлучно штите и бране против сваког напада и повреде.

3. Ја радим на томе, да се спојење Крајине са провинцијом Хрватске и Славоније — чему се већ сада, смирајућим на то предрадијама и расправама, како код крајинске земаљске управе, тако и код наше кр. земаљске владе, утире пут, — што прије изведе и тиме топла жеља цијелога народа испуни.

4. Ја желим да се унутрашњи строј наше земље на основу црљенога искуства за ових преко шест година, што сходније удеси односно преуреди или преустроји, тако:

а) да се опћине што више могуће однаредити од тако званог «пренешеног» што финансијског што управног дјелокруга, који им данас још више неподобљивога терета намеће, те да се својим наравном дјелокругу и задатку поврате, а кроза то и њиховим локалним интересима што бо-

на ипак ненахрањен. Кад из хране, што смо изјели, може да се справи доста крви, онда је човјек нахрањен, а не кад је желудац пун, јер у њему може бити хране, што не даје ни толико крви, колико је потребно за рад прибора у тијелу, а то ли за рад ван њега.»

Храна се дакле промеће у рад, а из рада потиче привреда, или што је исто, — храна. У томе саодишвају, има некаква рачуна по коме се човјек може хранити тако исто, да зарађује далеко више, но што је утрошио хране а тада му је обезбјеђена добра привреда, а с временом и благостање.

Ко не би ишао за њиме? Свако! Мени се чини да није то трудно, као што многи мисле. Често се догађа у животу, да један сићушаи узрок спута човјека, и неда му напредовати. Човјек тада рабија главу да докучи гдје је томе узрок? Ми видимо из ово мало редака, да је гдје што веома блазу, и да се са мало знања и добре воље може уклонити.

* Француски инциденти опасније, да радници проковавајући брдо Сони не зарађују дневно толико, колико могу да зараде енглески радници. Почеше их хранити на исти начин, и посљедица тога беше, да су Францози уз енглеску храну енглески и радиле.

(«Нар. Лијечник.»)

